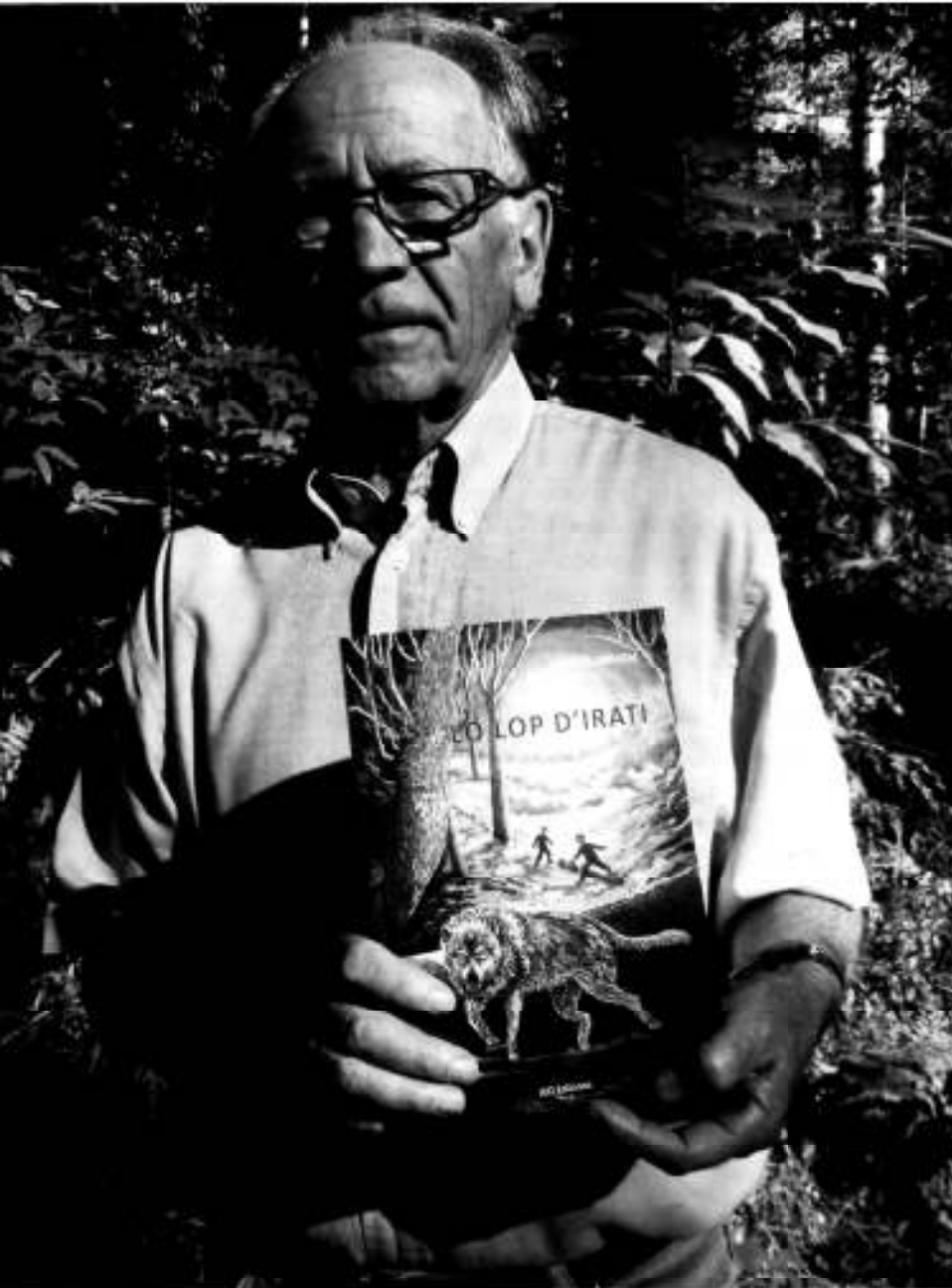

Lo lop d'Irati

Marcèu Abbadie qu'es un autor bearnés, que sap la lenga e que la vou transmèter a las generacions que vienèn. Dab lo Lop d'Irati, que s'adreça subretot a un public d'adolescents, mes tanben aus adultes que 's pausan questions sus la plaça deu lop dens la societat nòsta.

monde de gran qualitat com Roger Lapassada, Miquèu Grosclaude, Roger e Joan-Pèir Darrigrand e sustot Gilabèrt Narioo qu'estó com un professor particular. En efèit lo projècte de l'autor qu'ei d'escriver los libes en francés en purmèr puish de'n har l'arrevirada. Donc un vrèspè per setmana qu'anè ençò deu G. Narioo, portant l'arrevirada entà-la corregir e ameliorar lo tèxte. Atau, en arrevirant quate libes, qu'aprengó a escriver lo bearnés en grafia normalizada. E tà véder si los escrits sons e valèvan quauquarren, l'autor aimador de poesia que presentè los tèxtes aus concors. Qu'estó premiat mantuns còps (Xavier Navarròt, Ací Gasconha, Calams Bearnés...) e lo prèmi J. Marie Grangé tau recueilh de poesia bilingüe *Com la gèira a las pèiras de la nueit*, balhat per l'Academia deus Jòcs Floraus de Tolosa.

Au dia de uei l'autor que hè partida de la jurada deus Calams Bearnés e lo tribalh navèth en rota qu'ei d'aprèner drin la musica entà har cantas sortidas de las poesias soas. Qu'a donc compausat cinc cantas, paraulas e musica e qu'ei en cercas de cantaires tà véder si pòden estadas cantadas. En mei qu'a hèit las paraulas d'*Amor d'Aussau* cantat per mantuns grops, e qu'ajuda los qui demandan com las cantadoras « Las Mondinas » per la canta *Suu camin* deu CD *En tot caminar*.

Marcel Abbadie, l'autor, qu'ei vadut en 1941 a Rebenac, a l'entrada de la Vath d'Aussau, un vilatjòt bastida deu temps de Gaston Febus. Joen, qu'a donc coneishut l'ambient sociu deu demieï ruru d'aqueth temps on las tradicions èran enqüèra vitècas: las cantas bearnesas hens los estanquets, a l'espe-roquèra o interpretadas per lo grop gavidat peu regent, las quilhas, los jòcs tradicionaus, las hèstas com la halhèra de la Sent Joan, etc...

Com se hasèva lavetz, los pairans que demoravan au ras de la maison deus hilhs e petits-hilhs e atau que podèvan vesiar la mainadèra quasi to dia. Lo son gran-pair qu'èra shord, donc drin copat deu monde mes tau l'autor la soa gran-mair qu'èra com ua auta mair. Que

guarda d'era un sovier hèra hòrt qui ei per quauquarren dens l'implicacion tà la lenga mairana. Los pairans que parlavan lo bearnés mei que lo francés e atau l'autor qu'a podut popar la lenga dinc aus setze ans haut o baish, dab lo degreü de non pas avut l'idea e la possibilitat de har enregistraments de quauques devis de la gran-mair quan batalava tot lo vrèspè dab vesins en diser drin de mau de los qui n'èran pas aqui e aquò dab hèra d'esperit, pimentat d'expressions saborosas. Per estar mainat l'autor qu'èra conscient de la beutat de la lenga entenuda alavetz. Arribat aus quaranta ans, qu'avó l'enveja d'aprèner a escriver lo bearnés. Que hasó duas UV d'occitan a l'universitat de Pau en tot anar a Per Noste d'Ortès, costejar

De mei, l'autor pintra e escultador, (véder lo siti « marcel.abbadie.info ») que s'ei gahat a illustrar los libes sons. Lo darrèr projècte qu'ei un libe redigit per Hubert Dutech titolat *Le béarnais expliqué aux enfants* deu quau l'autor a hèit las illustracions.

Per çò qui ei deu libe *Lo lop d'Irati*, l'idea de l'autor qu'ei la medisha desempuïsh lo purmèr libe : magnificar los Pirenéus en contar istorietas

taus joens en tot esperar lo public de las calandretas, deu collègi occitan e deus adultes qui vòlen aprèner la lenga noste. E en aqueste libe, la Sola Hauta, ua contrada corruda de tostemps per l'autor com son estadas corrudas las montanhas bearnesas. Donc drin de nostalgia, e per en darrèr tanben, drin d'ecologia. Los petits-hilhs, eròis deus libes dab lo deputat Joan Laplaça e l'ecologista Eric Pelentin, que sem-

blan préner lo partit de l'ecologista. Mes totun nat messatge definitiu : las nostas montanhas bearnesas e soletinas que son d'accès tròp aisit, ne son pas pro granas ni pro sauvatjas tà perméter ua cohabitacion enter l'òmi e lo lop.

Mes lhèu possible tà ua orsa e au precisat Marcel Abbadie, autor de *Pèir l'ors e Pèir l'ors viatge en la preïstòria...*

– Dariús, entenes ?

– Non... n'enteni pas arren...

Craquets, huelhas trepillhadas, los pas d'ua bèstia qui arrodèja. Lo chalet qu'ei de husta e en la nueit que s'i enten bruts de tofs. Dariús que tranquilliza a Lení :

– N'ei pas que lo vent qui boha mei hòrt de quan en quan, tornam dromir, ven.

– Mes totun qu'èi entenut...

– Mes qu'as entenut donc ?

– Com un uglament, qu'averén dit un lop.

– Aquò n'ei pas possible, be i a longtemps los lops n'i son pas mei en la montanha noste. Qu'ei lo can pastor bissè, lo qu'avem vist ger quan arribèm. Anem, dromim adara.

Los dus mainats que son en dus lheits superpausats, Lení au mei haut. La crampa escura qu'ei esclarada sonque per un hui de lutz qui passa en devath de la pòrta e qui vien d'ua lutzòta deu calidòr.

Dariús, nau ans e mieja e Lení veit ans que son cosins. Que demoran a Tolosa e cada an en agost, que vien

en familha passar ua setmana de vacanças en çò d'Irati en capsús de Larrau. Que cau díser, Guislan lo pair de Dariús e Silvana la mair de Lení que son natus deu Bearn, au ras de la Sola e segur qu'aiman de quan en quan tornar véder las montanhas. Barbara era, la mair de Dariús qu'ei deu Lòt e Garona e Dàvid lo pair de Dariús que vien de las Charentas mes tots dus que son vaduts amorós deu noste país pirenenc.

Dariús que s'adrom mes Lení que torna e que torna virà's en la pluman shens poder trobar lo som. Lo pastor... lo pastor... non pòt estar lo can pastor. Lo lairet d'aqueh can qu'ei sord « oao... oao... oao » e los espaçaments que'n son regulars. Çò d'entenut n'èra pas atav. N'èra pas un lairet qu'èra un uglament, un uglament long e planhós, lamentós. Mes averé lhèu saunejat ? Segur lo lairet qu'èra quasi inaudible pr'amor d'estar luenhèc. bu seré meilèu lo brut d'aqueras vielhas 4L enquèra utilizadas pous aulhèrs tan bonas taus camins de montanha ? « Hautas sus patas que passan pertot » los avè dit un aulhèr encontrat quan arribèn. [...]

AVEM LEGIT !

Marc Vidal, administrador de l'IEO, que vos conselha la lectura de *La langue mondiale, traduction et domination* (Seuil 2015, 144 p., 18.00 €) de Pascale Casanova. L'autor que constata ua organizacion entre las lengas segon un principi de dominacion, associat a enjòcs de poder. La soa analisi que's desvolopa a l'entorn de tres lengas dominantas au nivèu mondial a tres moments diferents de l'istòria mondial : lo latin, lo francés e l'anglés. La soa observacion que'u permet de pausar com postulat que la lenga dominanta qu'es tostemps la mei prestigiosa, qu'es a díser la qu'ua majoritat de locutors e estiman mei importanta que las autas. La dominacion que seré subretot ligada a la nocion de « credença » qui aurà per consequéncia lo monde e causiran

ua lenga pr'amor que la consideran com la mei prestigiosa. E justament lo prestigi d'ua lenga que depen de mei d'ua causa :

- la qualitat de la soa literatura ;
- La capacitat a render compte de la modernitat, qu'es a díser a parlar de las tecnicas modèmas, deus concèpts navèths, mes tanben deus sentis navèths.

Quan duas lengas e son en concurréncia, la traduccion que pòt jogar un ròtle per ahortir o aflaquir l'ua o l'auta lenga...

Enfin, entà non pas resumir tot lo libe, l'autor qu'explica l'evolucion deus locutors en foncion deu grad de contacte entre las lengas. Quan e son sovent en contacte, los locutors que van causir la lenga dominanta : diglòsia dens un purmèr temps (i.e causida de la lenga

dominant) entà parlar de las causas importantas, seriósas), puïsh bilinguisme, qu'es ua estapa de cap au monolingüisme dab la lenga dominanta. E las batèstas entre las lengas, dens aqueste esquème, ne s'arrestan pas jamei. Alavètz, quin prestigi peu latin, peu francés, per l'anglés, e per l'occitan, uei e doman ? Bona lectura !

Pascale Casanova
La langue mondiale
traduction et domination

Seuil